

Ljudski život je dar stvaralačke Božje ljubavi

Prof. dr. sc. Tonči Matulić

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

E-mail: tonci.matulic@kbf.unizg.hr

ORCID: 0000-0003-3419-9938

Sažetak

Autor u članku predstavlja neke teološke aspekte ljudskoga života kao dara stvaralačke Božje ljubavi. U uvodnom se dijelu rada ukratko predstavlja biblijska vizija čovjeka u Božjemu naumu stvaranja, a zatim u svjetlu otajstva Isusa Krista. Nakon toga autor promišlja o ljudskoj slobodi u ogledalu istine, a zatim izlaže teološku viziju Božjega gospodstva nad ljudskim životom. Na to se nadovezuju promišljanja o početku individualnoga ljudskog života u svjetlu datosti moderne znanosti kako ga izlaže živo crkveno učiteljstvo. U središtu toga se nalazi priznanje i poštivanje cjelovitosti i transcendentnosti ljudske osobe stvorene na sliku Božju i obnovljene na sliku Kristovu. Ljudski život je svet jer od početka uključuje stvaralačku Božju ljubav koja svako ljudsko biće poziva u život i neraskidivo s njim ostaje povezana. Na kraju autor ističe važnost osobnoga i zajedničkog svjedočanstva svetosti i nepovredivosti ljudskoga života nadahnutog vjerom u Isusa Krista – evanđelje života u kojemu nam je darovan život u izobilju.

Ključne riječi: Božja ljubav, istina, Isus Krist, ljudska osoba, ljudski život, sloboda, vjera

Human life is a gift of God's creative love

Summary

The author presents theological aspects of human life as a gift of God's creative love. A brief introduction on the biblical vision of man in God's plan of creation and in light of the mystery of Jesus Christ is followed by reflections on human freedom in the mirror of truth, a theological vision of God's dominion over human life and musings on the beginning of an individual human life in light of modern science as presented by the living teaching of the Church. Central to this is recognition and respect for the integrity and transcendence of the human person, created in the image of God and renewed in the image of Christ. Human life is sacred because it has included God's creative love from the beginning, which calls every human being into life and remains inseparably connected therewith. In conclusion, the author emphasizes the importance of the personal and communal testimony of the sanctity and inviolability of human life inspired by faith in Jesus Christ – the gospel of life through which life is given to us in abundance.

Keywords: faith, freedom, God's love, human life, human person, Jesus Christ, truth

Uvod: Božji naum u stvaranju čovjeka

Uvijek iznova treba naglašavati da nas Sveto pismo stavlja pred novu sliku Boga. Bog je jedan i jedini, svemogućí Otac, Stvoritelj neba i zemlje. Sve što postoji, nastalo je snagom stvaralačke Božje Riječi. To potvrđuje da je stvorenje uzrokovano Stvoriteljevom voljom. Stvorenje je zbog toga dobro i Stvoritelju je drago.¹ U čitavom djelu stvaranja jedan moment je od silne važnosti, a Drugi vatikanski koncil ga je izrazio ovim riječima: „Sveto pismo naime naučava da je čovjek stvoren ‘na sliku Božju’ (Post 1, 27), da je sposoban spoznati i ljubiti svojega Stvoritelja te da ga je on postavio (usp. Mudr 2, 23) kao gospodara nad svim zemaljskim stvorovima, da slaveći Boga (usp. Sir 17, 3-10) njima upravlja i njima se služi.“²

Knjiga Postanka potvrđuje u prvom izvještaju o stvaranju da je Bog stvorio čovjeka, kao ženu i muškarca, i postavio ga na vrhunac stvaralačke Božje aktivnosti, kao krunu stvaranja, kao završetak procesa stvaranja od nejasnog kaosa do uređenoga kozmosa.³ To nas dovodi do druge važne tvrdnje. Naime, Sveto pismo nas stavlja pred novu sliku čovjeka u intimnoj povezanosti s novom slikom Boga.⁴ Budući da je stvoren na sliku svoga Stvoritelja, onda je čovjek plod posebne Božje odluke: „Načinimo čovjeka na svoju sliku, sebi slična“ (Post 1, 26). Čovjek dakle proizlazi iz posebnog Božjeg nauma koji uspostavlja i čuva jedinstvenu i specifičnu vezu čovjeka sa svojim Stvoriteljem. Stvoritelj čovjeka stvara snagom svoga božanskoga daha: „Jahve, Bog, napravi čovjeka od praha zemaljskoga i u nosnice mu udahne dah života. Tako postane

čovjek živa duša“ (Post 2, 7). Čovjek je postao cjelovito živo biće, biće obdareno životom koji je Božji dar „(...) s kojim Bog priopćava nešto od sebe svome stvorenju“⁵, a to je upravo život kao najelementarnija činjenica ljudskog postojanja.

Živi Bog u stvaranju daruje i udahnuje život čovjeku. Starozavjetna mudroslovna književnost je to lijepo izrazila: „Odjenu ih snagom kakva je njegova, i stvori ih na sliku svoju“ (Sir 17, 3). Čovjek kao slika Božja posjeduje stoga božansku snagu, dakako ne u smislu Božje svemoći, nego u smislu izvanrednih darova i sposobnosti. Najosnovniji dar živoga Boga čovjeku je upravo život. Ljudskom životu pripadaju posebne razumske i duhovne sposobnosti, a najizvršnije među njima su sposobnost spoznaje i ljubavi prema Stvoritelju i sposobnost razlikovanja dobra i zla: „Napuni ih znanjem i razumijevanjem i otkri im dobro i zlo“ (Sir 17, 7).

Ljudskom životu pripada također ono što bitno određuje sam božanski život, to jest ono što živi Bog, kao jedan i jedini Stvoritelj, jest po svojoj božanskoj naravi. Bit je božanskoga života jezgrovito izrazio sv. Ivan apostol: „Bog je ljubav, i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje, i Bog u njemu“ (1 Iv 4, 16) ili, na drugom mjestu: „Tko ne ljubi, ne upozna Boga, jer Bog je ljubav“ (1 Iv 4, 8). Otajstvo božanskoga života je božanska ljubav koja nije svojstvo među svojstvima ili atribut među atributima, nego vrhovno svojstvo i najuzvišeniji atribut živoga Boga vječne trojstvene ljubavi koji samoga sebe čudesno razdaje u činu stvaranja cijelom stvorenju⁶, ostavljajući u svakom stvorenom biću trag svoje trojstvene božanske ljubavi.⁷

1 Usp. BENEDIKT XVI., *Deus caritas est – Bog je ljubav*. Enciklika o kršćanskoj ljubavi, (25. prosinca 2005.), Zagreb, 2006., 9, [dalje DC].

2 Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes*, (07. prosinca 1965.), u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Zagreb,⁷ 2008., 12, [dalje GS].

3 Usp. IVAN PAVAO II., *Evangelium vitae – Evanđelje života*. Enciklika o vrijednosti i nepovredivosti ljudskoga života, (25. ožujka 1995.), Zagreb, 1995., 34, [dalje EV].

4 Usp. DC, 11.

5 EV, 34.

6 Usp. Walter KASPER, *Milosrđe. Temeljni pojam evanđelja – ključ kršćanskog života*, Zagreb, 2015., 121-136.

7 Usp. IVAN PAVAO II., *Creation Is the Work of the Trinity*, (General Audience, March 5, 1986), u: *Interdisciplinary Encyclopedia of Religion & Science*. Dostupno na: <https://inters.org/John-Paul-II-Catechesis-Creation-Trinity> (25. studenoga 2023.); usp. Papa FRANJO, *Laudato si – Hvaljen budi*. Enciklika o brizi za zajednički dom, (24. svibnja 2015.), Zagreb, 2015., 76-88, [dalje LS]. Također usp. Scott A. DUNHAM, *The Trinity and Creation in Augustine: An Ecological Analysis*, Albany (NY), 2008.; usp. David A. WALKER, *Trinity and creation in the theology of St. Thomas Aquinas*, u: *The Thomist*, 57 (1993.) 3, 443-455.

Život što ga je Stvoritelj darovao čovjeku nije stoga puki život biološkog organizma, iako mu je dah božanskoga života usađen u „prah zemaljski“, to jest u organski i tjelesni sklop, nego je to život koji čovjeka od početka oživljava samim božanskim životom pa je čovjek kao konkretno živo biće uvijek slika Božja i ljubljeno Božje stvorenje, izvanredno očitovanje slave Božje usmjereno prema punini života. Ovo je lijepo izrazio sv. Irenej: *Gloria enim Dei vivens homo, vita autem hominis visio Dei* – „Slava je Božja, živi čovjek, ali život se čovjekov sastoji u gledanju Boga.“⁸

Božji dar ljudskoga života potvrđuje također da je čovjek predodređen za gledanje Boga i to već ovdje na zemlji „kroza zrcalo, u zagonetki“ (1 Kor 13,12) ili u otajstvu, a u vječnosti licem u lice (usp. Kor 1 13,12). To potvrđuje da je Božji dar života čovjeku u biti dar besmrtnosti, dar i obećanje vječnoga života, to jest savršenog zajedništva s Bogom u okrilju božanskoga života, a to je život „(...) koji ispunja čovjekovo srce nepomućenom radošću, gdje obuhvaćamo cjelinu i cjelina nas obuhvaća. Bit će to poput uranjanja u more beskrajne ljubavi.“⁹ More beskrajne ljubavi je retorička figura savršenstva i punine božanskoga života koji je u svom najdubljem i najrealnijem otajstvu beskrajna ljubav Presvetoga Trojstva na čiju sliku je čovjek, kao žena i muškarac, stvoren.

1. Kristolikost ljudskoga života

U čovjeku slava i sjaj dara života i slike Božje dostižu svoj vrhunac i svoju puninu u događaju utjelovljenja Sina Božjega. „Adam, prvi čovjek, bio je pralik budućega (usp. Rim 5, 14), to jest Krista Gospodina. Krist, novi Adam, u samoj objavi Oca i njegove ljubavi potpuno otkriva

čovjeka njemu samom i objavljuje mu njegov uzvišeni poziv. (...). On koji je 'slika Boga nevidljivoga' (Kol 1, 15; usp. 2 Kor 4, 4), jest i sâm savršeni čovjek, koji je Adamovoj djeci vratio sličnost s Bogom, koja je bila izobličena prvim grijehom.“¹⁰

Vječna Riječ Očeva po kojoj je sve stvoreno, po kojoj je na početku stvoren i čovjek na sliku Presvetoga Trojstva, poprimila je dramatični oblik u događajima utjelovljenja i otkupljenja. Upravo je smrt na križu Sina Božjega najradikalniji izraz okretanja Boga protiv samoga sebe u kojemu se sâm Bog predaje za otkupljenje palog čovjeka i za spasenje od grijeha, zakona i smrti.¹¹ Odatle i samo odatle možemo razumjeti djelovanje i logiku Božje ljubavi prema čovjeku koja je uvijek milosrdna ljubav koja oprašta, preporuča i uzdiže čovjeka na dostojanstvo božanskog djetinjstva u Sinu (usp. Rim, 8, 14-15; Gal 4, 5-6; 1 Iv 3, 1-2).

Veličinu dara utjelovljene Božje ljubavi u Kristu apostol Pavao je jezgrovito opisao ovim riječima: „Zbilja, jedva bi tko za pravedna umro – možda bi se za dobra tko i odvažio umrijeti – a Bog pokaza ljubav svoju prema nama ovako: dok još bijasmo grešnici, Krist za nas umrije. (...). Doista, ako se s Bogom pomirismo po smrti Sina njegova, dok još bijasmo neprijatelji, mnogo ćemo se više, pomireni, spasiti životom njegovim“ (Rim 5, 7-8.10). Stoga se jedino u svjetlu Božje objave u Kristu konačno otkriva tajna ljudskoga života i očituje njegova istinska vrijednost i nepovredivost. U Kristu se događa savršena objava evanđelja života, jer je on samom svojom pojavom i djelovanjem savršena konkretizacija i aktualizacija evanđelja života koje posreduje nezasluzeni dar Božje ljubavi svakim ljudima.¹²

8 Sv. IRENEJ, *Adversus haereses*, IV, 20, 7.

9 BENEDIKT XVI., *Spe salvi – U nadi spašeni*. Enciklika o kršćanskoj nadi, (30. studenoga 2007.), Zagreb, 2008., 12, [dalje SS].

10 GS, 22.

11 Usp. DC, 12.

12 Usp. Gerardo del POZO ABEJÓN, Dio Creatore e Signore della vita umana, u: PONTIFICIA ACCADEMIA PER LA VITA, *Commento interdisciplinare alla „Evangelium vitae“*, [Elio SGRECCIA – Ramón LUCAS LUCAS (ur.)], Vaticano, 1997., 313-332, ovdje 319-320; usp. Sabino FRIGATO, Il mistero della vita nel mistero di Cristo. Riflessioni cristologiche su „Evangelium vitae“, u: Giovanni RUSSO (ur.), *Evangelium vitae. Commento all'enciclica sulla bioetica*, Torino, 1995., 46-61, ovdje 49-50.

Božji plan s čovjekom je, dakle, da bude suobličen slici Sina Božjega koji je prvorođenac među mnogom braćom (usp. Rim 8, 29), da čovjeka snagom Kristove milosti učini novim stvorenjem (usp. Gal 6, 15; Kol 3, 15), omogući mu pristup nepresušnom vrelu božanske ljubavi, života i radosti, a to je upravo evanđelje života u Isusu Kristu. Zbog toga „život tijela u zemaljskim prilikama za vjernika nije apsolutan, tako da može biti od njega zatraženo da ga napusti za neko više dobro; kako kaže Isus: „Tko hoće život svoj spasiti, izgubit će ga; a tko izgubi svoj život poradi mene i evanđelja, spasit će ga“ (Mk 8, 35).“¹³

2. Ljudska sloboda u ogledalu istine

Obnova slike Božje u čovjeku i izlivanje božanskoga života i ljubavi po Duhu Svetom koji nam je dan (usp. Rim 5, 5) ne svode se stoga na puko prostorvremensko ljudsko postojanje, nego posreduju ponovno rođenje od Boga i sudjelovanje u savršenstvu života i ljubavi Trojedinoga Boga (usp. Iv 1, 12-13).¹⁴ Iz toga nastaju posljedice za čovjekov prolazni život na zemlji u kojemu je usađena klica vječnoga života i, ako je vjerom prihvaćena, razvija se i raste sve do „čovjeka savršena, do mjere uzrasta punine Kristove“ (Ef 4, 13).

Naime, budući da je ljudski život dar stvaralačke Božje ljubavi, da nosi u sebi Božju sliku, da je nastanjen dahom Božjega života, onda je Bog jedini vlasnik i gospodar ljudskoga života.¹⁵

Čovjek stoga ne može neograničeno raspolagati vlastitim životom. Koncil naučava: „Bog, Gospodar života, ljudima je, naime, povjerio uzvišenu službu očuvanja života koju valja vršiti na način dostojan čovjeka.“¹⁶ Čovjek koji od Boga prima tu uzvišenu službu uzdignut je

na dostojanstvo Božjeg suradnika i glasnika u svijetu.

Koncil naučava da je „(...) Bog htio čovjeka prepustiti rukama njegove vlastite odluke (usp. Sir 15, 14), tako da iz vlastite pobude traga za svojim Stvoriteljem te da, prijanjajući uz njega, slobodno prisprije do potpuna i savršena blaženstva.“¹⁷ U ovome je istaknuta vrijednost i dostojanstvo ljudske slobode, budući da se „(...) čovjek može samo u slobodi okrenuti prema dobru“¹⁸, a „(...) istina se ne nameće drukčije doli snagom same istine, koja u dušu ulazi istodobno i blago i snažno.“¹⁹

Znamo da jedino istina ima moć istinskog oslobođenja (usp. Iv 8, 32) pa se ona nadaje kao prvorazredna moralna dužnost, bilo da je treba neumorno tražiti ili da uz nađenu istinu treba slobodno prionuti.²⁰ Pritom nam dragocjeno svjetlo pruža koncilski nauk: „Istinu valja tražiti na način svojstven dostojanstvu ljudske osobe i njezinoj društvenoj naravi, naime slobodnim istraživanjem, uz pomoć poduke ili izobrazbe, razmjene mišljenja i dijaloga; po tome ljudi jedni drugima izlažu istinu koju su našli ili misle da su je našli kako bi se uzajamno pomagali u traganju za istinom; uz spoznatu istinu treba čvrsto prionuti osobnim pristankom.“²¹ To ima za posljedicu da „(...) dostojanstvo čovjeka zahtijeva da postupa prema svjesnom i slobodnom izboru, to jest osobno iznutra potaknut i vođen, a ne prema unutrašnjem slijepom nagonu ili pukome vanjskom pritisku.“²²

Čovjek je vjeran svome nepovredivom ljudskom dostojanstvu samo kad se slobodno i bez ikakve prisile osobno okreće istini i dobru, kad je osobno iznutra potaknut i vođen u traženju Stvoritelja i pristajanju uz njegovu utjelovljenu Riječ koja je „Put, Istina i Život“ (Iv 14, 6) i u

13 EV, 47, (emfaza je u tekstu).

14 Usp. Isto, 37.

15 Usp. Isto, 39.

16 GS, 51

17 Isto, 17.

18 Isto.

19 Deklaracija o slobodi vjerovanja *Dignitatis humanae*, (7. prosinca 1965.), u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, 1, [dalje DH].

20 Usp. DH, 2-3, GS, 17.

21 DH, 3.

22 GS, 17.

kojoj se objavljuje plan Božje ljubavi prema svim ljudima. „Dakle, iz riječi, djela i same Isusove osobe, čovjeku je dana mogućnost da „upozna“ potpunu istinu glede vrijednosti ljudskoga života.“²³

3. Božje gospodstvo nad ljudskim životom

U slobodnom priznanju i prihvaćanju Stvoriteljeve ljubavi čovjek spoznaje, poput proroka Joba: „Od stvorenja svijetu, koje ne bi znalo da je sve to Božja ruka učinila. U ruci mu leži život svakog stvorenja i dah životvorni svakog ljudskog tijela“ (Job 12, 9-10). Budući da cjelokupno stvorenje duhuje svoje postojanje Stvoritelju, ono je isključivo Božje vlasništvo. Posljedično, i ljudski život je Božje vlasništvo. „Jahve daje smrt i život, ruši u Šeol i odande diže“ (1 Sam 2, 6). Bog je povjerio život u ruke čovjekove odluke, ali čovjekovo gospodstvo nad životom nije apsolutno, nego suradničko. „Ono je odjek jedinog i beskrajnog gospodstva Božjega. Zato ga čovjek mora živjeti *mudro i s ljubavlju*, sudjelujući u mudrosti i neizmjerne ljubavi Božjoj.“²⁴

Božje gospodstvo nad ljudskim životom ne pokazuje se hirovitim i samovoljnim, nego brižnom i ljubaznom skrbi prema svakom čovjeku u svim životnim stanjima, a napose prema malenima i ranjivima koji stoje u samom srcu evanđelja života. „Život je predmet nježne i snažne ljubavi Božje.“²⁵ Zbog toga je ujedno i predmet posebne Božje zapovijedi: „Ne ubij“ (Izl 20, 13; Pnz 5, 17).

Isus u evanđelju potvrđuje ovu zapovijed i pored zloće fizičkog ubojstva ukazuje na zloću moralnog ubojstva: „Čuli ste da je rečeno starima: Ne ubij! Tko ubije, bit će podvrgnut sudu. A ja vam kažem: Svaki koji se srdi na brata svoga, bit će podvrgnut sudu“ (Mt 5, 21-22).

Tako nam se nježnost i snaga Božje ljubavi na poseban način očituju u događaju utjelovljenja Očeve Riječi. „Svojim se naime utjelovljenjem Sin Božji na neki način sjedinio sa svakim čovjekom.“²⁶ Ovo sjedinjenje sa svakim čovjekom podrazumijeva s cijelim čovjekom i sa svakim ljudskim bićem u svim njegovim egzistencijalnim stanjima i razvojnim fazama. Ovo sjedinjenje nam posreduje i sudbonosnu spoznaju, naime da „otajstvo čovjeka stvarno postaje jasnim jedino u otajstvu utjelovljene Riječi.“²⁷

Kršćanin stoga svjetlom božanske objave otkriva zagonetku ljudskoga života i smrti, boli i patnje koja izvan evanđelja života ostaje zastrta, štoviše, „(...) svaki čovjek ostaje sâm sebi neriješeno i nerazgovjetno pitanje“²⁸, budući da „zagonetke života i smrti, krivnje i boli ostaju bez rješenja tako da ljudi nerijetko padaju u očaj.“²⁹ Konačno rješenje svih tih zagonetki, a ono je ujedno lijek očaju, nalazimo u evanđelju života koje posreduje i podržava darovanu nadu u konačnu pobjedu i proslavu života snagom Kristove pobjede nad smrću.

Bog gospodar života i smrti po Kristu daruje čovjeku obilje svoje božanske ljubavi i hoće da svi ljudi „život imaju, u izobilju da ga imaju“ (Iv 10, 10) kako bi sudjelovali u punini života, u blaženstvu i radosti života, u svetom i savršenom evanđelju života u kojem nam se objavljuje začetnik i dovršitelj života – Isus Krist (usp. Heb 12, 2).

Božja ljubav i gospodstvo obuhvaćaju cijelog čovjeka, sva njegova egzistencijalna stanja, sve stadije njegova individualnog razvoja i rasta. Smisao toga je jezgrovito izjavio sv. Ivana XXIII.: „Ljudski život svatko treba smatrati nečim svetim, što već od svog početka zahtijeva stvaralački Božji zahvat.“³⁰ Ovu je izjavu

23 EV, 29, (emfaza je u tekstu)

24 Isto, 52.

25 Isto, 31.

26 GS, 22.

27 Isto.

28 Isto, 21.

29 Isto.

30 IVAN XXIII., *Mater et Magistra – Majka i Učiteljica*. Enciklika o suvremenom razvoju socijalnog pitanja kojeg treba uskladiti s kršćanskim načelima, (15. svibnja 1961.), 194, u: *Sto godina katoličkoga socijalnog nauka*, [Marijan VALKOVIĆ, (ur.)], Zagreb, 1991., 147, [dalje MM].

kasnije crkveno učiteljstvo ponavljalo u raznim inačicama.³¹ U napatku *Donum vitae* čitamo: „Ljudski je život svet jer od samog svog početka uključuje Bože stvaralačko djelovanje i zauvijek ostaje u posebnom odnosu sa Stvoriteljem, svojom jedinom svrhom. Bog je jedini Gospodar života od njegova početka do njegova svršetka: nitko i ni u kojim okolnostima ne može sebi uzeti pravo izravnog uništenja nevinog ljudskog bića.“³²

Odatle slijedi da svakom ljudskom biću kao ljudskoj osobi dugujemo poštovanje od prvog časa njegova postojanja.³³ U napatku *Dignitas personae*, pak, čitamo: „Doista, stvarnost ljudskoga bića nam za cijeli životni vijek, dakle prije i nakon rođenja, ne dopušta da postavimo ni promjenu u naravi niti stupnjevanje moralne vrijednosti, budući da posjeduje cjeloviti antropološki i etički status. Ljudski embrij ima, dakle, od samog početka dostojanstvo vlastito osobi.“³⁴ Zbog toga Božje gospodstvo nad ljudskim životom i Božja zapovijed „ne ubij!“ imaju posebnu moralnu težinu upravo u odnosu na nerođeno ljudsko biće koje je „(...) nedužno koliko se uopće može zamisliti: nikad ga se ne bi smjelo smatrati napadačem, još manje nepravедnim napadačem.“³⁵

4. Početak ljudskoga individualnog života u ogledalu moderne znanosti

Sobzirom na povijesne i današnje biomedicinske i bioetičke kontroverzije i nedoumice o početku

ljudskoga individualnog života, suvremeno živo crkveno učiteljstvo dosljedno ponavlja izjavu: „Od trena kad je jajašce oplođeno započinje novi život koji nije ni očevo ni majčino, nego život novoga ljudskog bića koje se samo za sebe razvija. Nikad neće postati ljudsko ako to već nije od tada. Suvremena genetika pruža dragocjene potvrde toga što je oduvijek bilo jasno, a što nimalo ne ulazi u rasprave o trenutku animacije. Ona je utvrdila da je tu od prvoga časa utvrđen program onoga što će biti to biće; čovjek, upravo taj čovjek – pojedinac sa svim poznatim značajkama koje su jasno utvrđene. Nakon oplodnje započela je pustolovina jednoga ljudskog života, gdje svaka od velikih sposobnosti zahtijeva vrijeme da se ostvari i započne djelovati.“³⁶ Živo učiteljstvo odvažno ističe da je ovaj nauk „(...) potvrđen, ako je to potrebno, suvremenim dostignućima humane biologije, koja kaže da je u zigoti, koja nastane oplodnjom, već uspostavljen identitet nove ljudske jedinice.“³⁷

Izvan utjecaja suvremenih bioetičkih rasprava o statusu ljudskoga embrija, ali baš kao ponuda rješenja tamo na svjetlo dana iznesenih pitanja i kontroverzija, živo učiteljstvo naglašava da nijedan eksperimentalni podatak ili znanstveno dokazana činjenica sama po sebi nije dovoljna za prepoznavanje nazočnosti duhovne duše u ljudskome embriju.³⁸ To jednostavno nije predmet istraživanja prirodnih znanosti, nego spada u predmet filozofije i teologije.³⁹ No, živo učiteljstvo opet odvažno tvrdi da „(...) znanost

31 Usp. PAVAO VI., *Humanae vitae – Ljudski život*. Enciklika o ispravnoj regulaciji poroda (25. srpnja 1968.), Zagreb, 1997., 13, [dalje HV]; usp. KONGREGACIJA ZA NUAJ VJERE, *De abortu procurato – O namjernom pobačaju*. Izjava o namjernom pobačaju, (18. studenoga 1984.), 7, u: Valentin POZAIĆ, *Život prije rođenja. Etičko-moralni vidici*, Zagreb, 1990., 181, [dalje AP]; usp. KONGREGACIJA ZA NUAJ VJERE, *Donum vitae – Dar života*. Napatuk poštivanja ljudskoga života u nastanku i o dostojanstvu rađanja, (22. veljače 1987.), Zagreb, 1987., Uvod, 5, [dalje DV]; usp. EV, 53; usp. KONGREGACIJA ZA NUAJ VJERE, *Dignitas personae – Dostojanstvo osobe*. Napatuk o nekim bioetičkim pitanjima, (8. rujna 2008.), Zagreb, 2009., 7-8, [dalje DP].

32 DV, Uvod, 5. Također usp. EV, 53.

33 Usp. DV, I, 1.

34 DP, 5.

35 EV, 58.

36 DP, 12-13. Zahvatili smo u hrvatski prijevod izvornoga teksta i donekle ga prilagodili hrvatskom prijevodu objavljenom u drugom dokumentu: usp. DV, I, 1.

37 DV, I, 1.

38 Usp. *Isto*.

39 Usp. IVAN PAVAO II., *Message to the Members of the Pontifical Academy of Science taking part in the Plenary Assembly*, (October 22, 1996), u: Robert J. RUSSELL – William R. STOEGER – Francisco J. AYALA (ur.), *Evolutionary and Molecular Biology*, Vatican City State – Berkeley (Cal), 1998., 2-9.

o ljudskom embriju nudi svoje zaključke koji su dragocjen pokazatelj da se razložno prizna nazočnost osobe od samog prvog javljanja ljudskog života: tà kako bi ljudska jedinka mogla ujedno ne biti i ljudska osoba? Učiteljstvo se nije izrijeком pozabavilo filozofskom stranom te tvrdnje, ali nepokolebljivo ustraje na moralnoj osudi namjernog pobačaja.⁴⁰

5. Cjelovitost i transcendentnost čovjeka kao ljudske osobe

Osuda namjernoga pobačaja kao ubojstva nevinoga ljudskog bića temelji se stoga na nauku da je ljudsko biće „(...) od prvog časa svoga postojanja, tj. otkada se uobličilo kao zigota, plod ljudskog rađanja [i, op.a.] zahtijeva bezuvjetno poštovanje koje dugujemo ljudskome biću u njegovoj tjelesnoj i duhovnoj cjelovitosti.“⁴¹

Koncil je izjavio da je *homo, anima et corpore unus* – „čovjek je dušom i tijelom jedan“⁴², a pojam ljudske osobe pretpostavlja istovremenu nazočnost obadva konstitutivna elementa, dakle duhovni i tjelesni, koji zajedno tvore realno duhovno-tjelesno jedinstvo čovjeka kao ljudske osobe. Konkretna ljudska osoba je, dakle, realno konstituirana kao duhovno-tjelesno jedinstvo i cjelovitost. Ako suvremena razvojna biologija čovjeka dokazuje da novo ljudsko biće, u smislu ljudskoga organizma, započinje svoju prostorvremensku avanturu postojanja od oplodnje, onda se nameće logičkim zaključak da se nalazimo pred konkretnom ljudskom osobom, budući da konkretno ljudsko biće kao živi organizam može postojati samo kao konkretna ljudska osoba.

Definicija ljudske naravi bitno uključuje realno duhovno-tjelesno jedinstvo ljudske osobe, a što je ujedno temelj njezine cjelovitosti i

izvor njezinoga nepovredivog dostojanstva usidrenoga u transcendenciji. Naime, valja naglasiti i to da pojam duhovno-tjelesnog jedinstva podrazumijeva transcendentnost ljudske osobe, a koje je Crkva znak i čuvarica.⁴³ Transcendentnost ljudske osobe, pak, podrazumijeva da „posebno bitna crta ljudskog dostojanstva jest u čovjekovoj pozvanosti u zajedništvo s Bogom. Već od samoga svojeg postanka čovjek je pozvan na razgovor s Bogom: on, naime, postoji samo zato što ga je Bog iz ljubavi stvorio i što ga uvijek iz ljubavi uzdržava. Čovjek živi potpuno u skladu s istinom samo ako tu ljubav slobodno priznaje i svojemu se Stvoritelju povjerava.“⁴⁴

Umjesto zaključka: Svjedočanstvo Božje stvaralačke ljubavi

Na ovom stručnom tečaju o početku ljudskoga individualnog života Providnost nam je poklonila trenutak da Božju stvaralačku ljubav priznamo i ispovjedimo te da tako svoje živote uskladimo s istinom da svaki konkretni ljudski život od prvoga časa svoga postojanja uključuje djelovanje Božje stvaralačke ljubavi, zahvaljujući kojemu je svaki ljudski život svet, slika Božja i ljubljeno stvorenje te ga možemo ispravno razumjeti samo kao Božji dar, to jest dar Božje ljubavi koja se u Isusu Kristu utjelovila i postala nam evanđelje života od kojega primamo vjeru, nadu i ljubav, mudrost i znanje da smo živi udovi naroda života – Crkve koja ispovijeda da je „(...) Isus jedino Evanđelje: mi nemamo ništa drugo za reći i naviještati. *Baš navještaj Isusa postaje navještaj života*. On je, uistinu „Riječ života“ (1 Iv 1, 9). U njemu „se život očitova“ (1 Iv 1, 2): štoviše, on sam je „Život vječni, koji bijaše kod Oca i očitova se nama“ (isto). Taj je isti život, zahvaljujući daru Duha, darovan čovjeku.“⁴⁵

40 DV, I, 1.

41 *Isto*.

42 GS, 14.

43 Usp. *Isto*, 76.

44 *Isto*, 19.

45 EV, 80, (emfaza je u tekstu).